

Uvod

1. Što ova knjiga nudi?

Ova knjiga sadrži zbirku 47 vježbi i modela za Obrazovanje za demokratiju i ljudska prava (EDC/HRE) u školama kao i u neformalnom obrazovanju. Ovi modeli podučavanja osiguravaju okvir za poticanje učenika, te daju primjere i pomažu razumijevanju općih principa demokratije i ljudskih prava.

Korisnik će uvidjeti da mnogi od tih modela podučavanja ne zahtijevaju prevelike resurse koji su jednostavni. (niskobudžetni princip).

U lekciji ili nastavnoj jedinci, poželjno je da nisu više od četiri lekcije, ovi modeli se moraju uklopiti u kontekst, pritom obično slijedeći trostepenu strukturu:

1. Lekcija ili nastavna jedinka počinje uvodom kako bi se objasnila tema lekcije, njena svrha i ciljevi. Učenici postaju zainteresirani za temu.
2. Učenici primaju upute kako obaviti zadatak i potrebne materijale. Potom se učenici uključuju u svoje aktivnosti.
3. Ovo je faza pomnog razmišljanja, rasprave i uputa. Uobičajene metode su povratne informacije od učenika, razredne rasprave, kritičko razmišljanje i upute nastavnika kako bi se uveo ključni koncept osnovnog modela. Bez te treće faze, učenici će steći utisak da je to samo igranje.

Prva i druga faza nisu uključene u prezentaciju modela (druga faza). Uvodi u poglavljima daju kratko objašnjenje o ključnom konceptu ili pitanju koje je u fokusu vježbi u tom dijelu. Ovdje se može naći podrška za treću fazu. Ciljna grupa ove knjige je iskusniji nastavnik i nastavnik koji je spreman potrošiti nešto vremena na pažljivu pripremu lekcije. Priprema prije svega predstavlja pažljivo razmišljanje, fokusirajući se na treću fazu. Koje povratne informacije ću dobiti od učenika? Koje osjećaje će ova vježba pobuditi? Koji je ključni koncept koji bi moji učenici trebali razumjeti? Kako ga planiram uvesti? Na koji način se poslije može primijeniti?

Koje pitanje nastavnik poslije izabere i način na koji on odgovora može se razlikovati, u zavisnosti od pojedinih grupa učenika, njihove dobi i kulture kojoj pripadaju. Opisali smo primjere kako primijeniti neke od modela u ovoj knjizi kao i u ostalim knjigama ovog izdanja knjige Obrazovanje za demokratiju i ljudska prava.

Mnogi zadaci su prihvatljivi za razne dobne grupe, jer nivo razmišljanja može varirati. Međutim, neki modeli su kompleksniji i apstraktniji od drugih i stoga primjereniji za malo naprednije učenike.

2. Zajednički evropski pristup obrazovanju za demokratiju i ljudska prava

Korisnik će otkriti da modeli slijede različite pristupe učenju i podučavanju. Neki se fokusiraju na stvaranje autentičnog iskustva (npr. „buket cvijeća“, ili „igra puzzle(slagalice)“), drugi pak naglašavaju učeničku aktivnost tokom igrokaza (npr. „Turisti“). Postoji i treća kategorija materijala koja se fokusira na specifične teme i koja se više bazira na materijale (npr. „Osnovni koncept političke misli“). Konačno, tu su dizajni za projektni rad koji vodi ka proizvodu (npr. „Plakat o ljudskim pravima“).

Veliki broj pristupa odražava činjenicu da su ovoj knjizi doprinijeli autori iz svih dijelova Evrope. Oslanjali su se na razne izvore i tradicije učenja i podučavanja i izabrali modele koje poznaju iz svog praktičnog iskustva i testiranja u razredu.

Međutim postoji zajedničko razumijevanje obrazovanja za demokratiju i ljudska prava koje se provlači kroz svaki dio ove knjige, a tu poruku u knjizi *Obrazovanje za demokratiju i ljudska prava*, nose metode. Nastava o demokratiji i ljudskim pravima mora se provoditi u duhu tih principa, odnosno, nastava se mora provoditi kroz demokratiju i ljudska prava. Stoga ti modeli slijede princip učenja zasnovanog na zadacima i učenja kroz vlastito iskustvo. Ovakvo zajedničko razumijevanje može se uistinu nazvati *evropskim pristupom*.

Izvorna verzija ove knjige napisana je kao podrška seminarima za edukaciju nastavnika u oblasti obrazovanja za demokratiju i ljudska prava organizovanih u Bosni i Hercegovini nakon rata (1992-95). Vijeće Evrope je organiziralo seminare za nastavnike 1996.godine, a te aktivnosti su se nastavile do 2006. Cilj tih seminara bio je poduprijeti proces izgradnje mira nakon rata. Obrazovanje za demokratiju i ljudska prava trebalo bi potaknuti mladu generaciju da razvije političku kulturu koja podupire moderno pluralističko i tolerantno društvo sa stabilnim demokratskim institucijama.

U prve dvije godine, autori ove knjige zajedno su radili na edukaciji nastavnika širom Bosne i Hercegovine tokom ljetnih seminara koji su trajali do dvije sedmice. Zaključili smo da su nastavnici jako zainteresirani i spremni prihvatiti izazov podučavanja svojih učenika o demokratiji i ljudskim pravima. Međutim, oni su hitno tražili materijale koji bi ih usmjeravali i pomogli im u njihovom radu. Za jednu godinu, napisano je prvo izdanje ove knjige. Uskoro je postalo poznato pod nazivom „Plava knjiga“, i to zbog svoje povezanosti s Vijećem Evrope, uveliko je koriste, i to ne samo nastavnici u Bosni i Hercegovini, već i u drugim zemljama uključujući i Rusku Federaciju, Moldaviju, Hrvatsku, Srbiju i Crnu Goru. Povratne informacije korisnika doprinijele su poboljšanom izdanju iz 2000- te. Utvrdili smo da je velikom broju nastavnika potrebno usmjeravanje i podrška kada se radi o učenju zasnovanom na zadacima i integraciji učenja zasnovanog na zadacima i konceptualnog učenja, kao što je već spomenuto kroz gore navedeni trostepeni model.

Odgovorili smo tako što smo razvili model podučavanja koji detaljno opisuje tri koraka u sekvenci od četiri lekcije. Revidirane verzije tih modela mogu se naći u knjigama III, IV i V iz ove serije *Obrazovanja za demokratiju i ljudska prava*.

Ovo izdanje modela podučavanja obrazovanja za demokratiju i ljudska prava više se ne odnosi na specifičan kontekst u Bosni i Hercegovini. S obzirom da modeli podučavanja predstavljaju zajednički evropski pristup prema obrazovanju za demokratiju i ljudska prava, mogu se koristiti širom Evrope, kao i u drugim dijelovima svijeta. Različiti autori jedinstveni su kao svojevrzni hor, pjevaju istu pjesmu, ali različitim glasovima. Ovo omogućava korisnicima da izaberu i probaju različite pristupe i tradicije u okviru evropskog pristupa obrazovanju za demokratiju i ljudska prava.

Priznanja

Ovim putem želimo se zahvaliti svim autorima koji su doprinijeli ovoj knjizi i dali cijelo bogatstvo ideja i pristupa. Isto tako izražavamo našu zahvalnost nastavnicima, pedagoškim savjetnicima, trenerima i članovima grupa procjenitelja portfolia u Bosni i Hercegovini, koji su testirali modele i dali nam vrijedne povratne informacije. Zahvaljujemo gospođama Olöf Olafsdottir i Sarah Keating-Chetwynd iz Vijeća Evrope na njihovom strpljenju, ohrabivanju i podršci za potpunu realizaciju projekta. SDC(Švicarska agencija za razvoj i saradnju, Bern) dala je velikodušan doprinos kojim je omogućeno IPE(Međunarodni projekti u obrazovanju), institutu Pedagoškog fakulteta Univerziteta u Zürichu, da nadzire projekt. Na kraju, specijalna zahvala gospodinu Emiru Adžoviću, Vijeće Evrope, Sarajevo, za njegovu nepokolebljivu potporu na svim seminarima za edukaciju nastavnika u Goraždu, Brčkom, Sarajevu, Banja Luci i drugdje, na kojima smo uveli „Plavu knjigu“ i dobili povratne informacije koje su unesene u ovu novu revidiranu verziju.

Zürich i Weingarten, juli 2008

Rolf Gollob

Peter Krapf